

«Ὁ ρόλος τοῦ πατέρα στὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ»

Τοῦ Δημ. Νατσιοῦ
Δασκάλου

ἀπὸ τὴν «**ΑΦΥΠΝΙΣΗ**»,
περιοδικὴ ἔκδοση Ἰ. Κοινοβίου Ὁσ. Νικοδήμου
(Πεντάλοφος Παιονίας)
ἀρ. τ. 19, Ἰούλιος 2014

Μέρος Α΄

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ-1 (Δ. Νατσιός) «Τὰ παιδιά μας πνίγονται, τὰ φυλακίσαμε στὸ κλουβὶ τῆς τεχνοκρατούμενης ἐποχῆς μας. Τὸ σχολεῖο, τὰ φροντιστήρια, τὰ ἀθλήματα, ἡ μουσικὴ, τὰ μπαλέτα, τὰ ἰδιαίτερα καὶ ἡ τηλεόραση, δὲν ἀφήνουν παρὰ μόλις λίγο χρόνο γιὰ νὰ τὰ φιλήσουμε καὶ νὰ ποῦν “καληνύχτα”».

ΜΕΡΟΣ Β΄

Σὲ τί συνίσταται ὁμως αὐτὴ ἡ παράδοση τοῦ Γένους μας; Θὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ μιὰ σύντομη περιπλάνηση στὸν προγονικὸ-ἐλληνορθόδοξο λόγο. Κατ’ ἀρχὰς ὅταν μιλοῦμε γιὰ ἀρχαιοελληνικὴ παιδεία, δὲν μπορούμε νὰ ξεχάσουμε τὸν ποιητὴ τῶν θεῶν, τὸν Ὅμηρο. Στὸ «Συμπόσιο» τοῦ Ξενοφῶντα ἀκοῦμε τὸν Νικήρατο νὰ καμαρώνει δικαιολογημένα, διότι ὁ πατέρας του, ὅπως λέει, «ἐπιμελούμενος ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γενοίμην ἠνάγκασέ με πάντα τὰ Ὁμήρου ἔπη μαθεῖν καὶ νῦν δυναίμην ἂν Ἰλιάδα ὅλην καὶ Ὀδύσειαν ἀπὸ στόματος εἰπεῖν». Ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ διαπιστώνουμε πὼς ὁ πατέρας ἐπενέβαινε δραστικά, συμμετεῖχε καὶ καθόριζε τὸ εἶδος τοῦ παιδευτικοῦ ὕλικου. Ἄς ἀναλογιστοῦμε πὼς σήμερα τὰ πάντα ἐπαφίονται στὶς προθέσεις καὶ τὶς ἰκανότητες τοῦ ἐκάστοτε πειραματιζόμενου Ἰπουργοῦ καὶ μιᾶς ἀπρόσωπης καὶ ἄγνωστης συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς! Τὸ διαμάντι ὁμως τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γραμματείας, τὸ ὁποῖο δυστυχῶς σήμερα ἀγνοεῖται καὶ ἀπ’ αὐτὲς τὶς παιδαγωγικὲς σχολές, εἶναι ἡ «περὶ παίδων ἀγωγῆς» πραγματεία τοῦ Πλούταρχου. Τὸ ἔργο τοῦ Βοιωτοῦ

φιλοσόφου έχει τεράστια αξία, γιατί συγκεφαλαιώνει και ανθολογεί όλη την αρχαιοελληνική σοφία, αποτελεί ένα άπάνθισμα αυτής. Το βιβλίο αυτό διατηρεί την δροσιά και την επικαιρότητά του ως σήμερα. Διαβάζω μεταφρασμένα λίγα σπαράγματα: «Πρέπει, γράφει, οί πατέρες να μην παινεύουν υπερβολικά και φουσκώνουν τὰ παιδιά με ἐγκώμια, γιατί με τὶς ὑπερβολὲς τῶν ἐπαίνων γίνονται ματαιόδοξα καὶ κακομαθημένα. Εἶδα, ὅμως, κάποιους πατέρες, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὰ παιδιά τους ἔγινε αἰτία νὰ μὴν τὰ ἀγαποῦν. Τί εἶναι αὐτό, ὅμως, ποὺ θέλω νὰ πῶ, ὥστε νὰ κάνω τὸν λόγο μου σαφέστερο με τὸ παράδειγμα ποὺ φέρνω; **Σπεύδοντας, δηλαδή, νὰ κάνουν τὰ παιδιά τους γρήγορα, πρῶτα σὲ ὅλα, τὰ ὑποβάλλουν σὲ ὑπέρμετρους κόπους, ὅπου ἀπαυδοῦν καὶ διακόπτουν, ἀλλὰ καὶ βαρυμένα με πολλοὺς τρόπους ἀπὸ τὰ κακοπαθήματα, δὲν δέχονται τὴν μάθηση με ἀνταπόκριση. Ὅπως, δηλαδή, τὰ φυτὰ τρέφονται με λιγιστὸ νερό, ἀλλὰ με πολὺ πνίγονται, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ ψυχὴ με κόπους μετρημένους ἀναπτύσσεται, ἀλλὰ με ὑπερβολικούς, καταποντίζεται.** Εἶναι σωστό, ἐξ ἄλλου, νὰ ἐπιπλήξουμε μερικὸς πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἐμπιστεύονται τὰ παιδιά τους σὲ παιδαγωγοὺς καὶ δασκάλους, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ ἐξετάζουν τὴν πορεία τῶν παιδιῶν τους. Τίποτε, ὅπως λέει ἡ παροιμία, δὲν παχαίνει τὸ ἄλογο περισσότερο ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ βασιλιᾶ. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἀπομακρύνουμε τὰ παιδιά ἀπὸ τὴν αἰσχρολογία –“λόγος γὰρ ἔργου” κατὰ τὸν Δημόκριτο. Οἱ ἐχέφρονες πατέρες νὰ προσέχουν, νὰ ἐπαγρυπνοῦν, καὶ νὰ συνετίζουν τοὺς νεαροὺς, διδάσκοντας, ἀπειλώντας καὶ παρακαλώντας τους, παρουσιάζοντάς τους παραδείγματα ἐκείνων ποὺ ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης τους γιὰ τὶς ἀπολαύσεις ἔπεσαν σὲ συμφορὲς καὶ ἐκείνων ποὺ χάρις στὴν καρτερία κέρδισαν ἔπαινο καὶ σπουδαία ὑπόληψη. Τὰ δύο τοῦτα μοιάζουν νὰ ἴναι στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, ἡ ἐλπίδα τῆς τιμῆς καὶ ὁ φόβος τῆς τιμωρίας. Δὲν ζητῶ ἀπὸ τοὺς πατέρες νὰ εἶναι τελείως σκληροὶ καὶ τραχεῖς, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς νὰ συγχωροῦν στοὺς νέους κάποια σφάλματα, ἐνθυμούμενοι ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι ὑπῆρξαν νέοι. Ὅπως δηλαδή οἱ γιατροί, ἀναμειγνύοντας τὰ πικρὰ φάρμακα με γλυκὰ ὑγρά, βρῆκαν ὅτι ἡ εὐχάριστη γεύση εἶναι ἀποτελεσματικὴ ὡς πρὸς τὴν ἐπίτευξη τοῦ συμφέροντος, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, πρέπει καὶ οἱ πατέρες νὰ ἀναμειγνύουν τὴν δριμύτητα τῶν παρατηρήσεών τους με πραότητα καὶ μπροστὰ στὶς ἐπιθυμίες τῶν παιδιῶν, τὴν μιὰ φορὰ νὰ μαλακώνουν καὶ νὰ χαλαρώνουν τὰ ἤνια καὶ τὴν ἄλλη νὰ τὰ σφίγγουν. Καλὸ εἶναι ἐπίσης ὁ πατέρας νὰ δίνει τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν γνωρίζει ὀρισμένα παραπτώματα, ἀλλὰ κάποιες πράξεις τῶν νέων βλέποντάς τες νὰ μὴν

τις βλέπει και ακούγοντάς τες να μην τις ακούει. **Υπομένουμε τὰ παραπτώματα τῶν φίλων μας, τί τὸ παράδοξο νὰ ὑπομένουμε καὶ τῶν παιδιῶν μας;**». Τὸ πιὸ ὠραῖο ὅμως εἶναι αὐτό: «περισσότερο ἀπ’ ὅτι-δήποτε ὀφείλουν οἱ πατέρες νὰ μὴν πέφτουν σὲ κανένα σφάλμα, ἀλλὰ νὰ κάνουν ὅλα ὅσα πρέπει, **προσφέροντας τοὺς ἑαυτοὺς τους παράδειγμα στὰ παιδιά τους, ὥστε νὰ ἀποτρέπονται ἀπὸ ἄσχημα ἔργα καὶ λόγια**». Αὐτὰ γράφει ὁ Πλούταρχος. Ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ στατιστικές, οἱ παραστρατημένοι νέοι, εἶναι συνήθως ἄνθρωποι ποὺ πρῶτα ἀπογοητεύτηκαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν κοινωνία. Τὰ ἐκρηκτικὰ τους συναισθήματα ξεχύνονται βίαια ἐνάντια σὲ ἕναν κόσμο ποὺ δὲν καταλαβαίνουν.

Ἐνας ὅμως λόγος γιὰ τὸν πατέρα θὰ ἦταν λειψός, ἂν δὲν περιλάμβανε τὴν ἀποψη τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Βαθεῖς ἀνατόμοι τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, θεωροῦσαν τὴν πατρικὴ ἀποστολὴ «τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν», σύμφωνα μὲ τὸν Θεολόγο Γρηγόριο. Θὰ ἐρανιστοῦμε χωρὶα ἀπὸ τὸν κατ’ ἐξοχὴν παιδαγωγὸ Ἅγιο, τὸν χρυσορρήμονα Χρυσόστομο, τὸν «θεμέλιο λίθον τοῦ καινοῦ Ἑλληνισμοῦ» κατὰ τὸν Ζαμπέλιο. Ἀπὸ τὸ ἀριστουργηματικὸ του ἔργο «περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεῖς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα» σταχυολογοῦμε τὰ ἐξῆς θαυμάσια: «Γιὰ τὰ κτήματα καὶ τὴν περιουσία ποὺ θὰ δοθοῦν στὰ παιδιά φροντίζουμε, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τὰ παιδιά. Βλέπεις τὴν ἀνοησία; Ἄσκησε, πατέρα, τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ πρῶτα καὶ κατόπιν θὰ ἔλθουν ὅλα τὰ ἄλλα... Ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ δὲν εἶναι ἐνάρετη, καθόλου δὲν τὸ ὠφελοῦν τὰ χρήματα καὶ ὅταν εἶναι ἐνάρετη, καθόλου δὲν τὸ βλάπτει ἡ φτώχεια. Θέλεις νὰ τὸ κάνεις πλούσιος; Μάθε το νὰ εἶναι καλὸς καὶ χρήσιμος ἄνθρωπος (νὰ ἡ ὀρθόδοξη παράδοση). Γιατί **πλούσιος δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ χρήματα καὶ ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ πολλὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε**. Αὐτὸ νὰ μάθεις στὸ παιδί σου, αὐτὸ νὰ διδάξεις, αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος πλοῦτος». Ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος σὲ ἕνα συγκλονιστικὸ κομμάτι: «Νόμισον, πατέρα, ἀγάλματα χρυσὰ ἔχειν ἐπὶ τῆς οἰκίας τὰ παιδιά». Στηλιτεύει παρακάτω ὁ Ἅγιος ἕνα **φαινόμενο ποὺ σήμερα ἰδίως εἶναι τακτικὴ πάγια**. Τὴν διαστροφή τῶν δύο βασικῶν προϋποθέσεων τῆς ὑγιоῦς ἀνατροφῆς τοῦ παιδιοῦ, δηλαδή τῆς ἀγάπης καὶ τῆς **διαπαιδαγώγησης**. «Ὁ πατέρας» γράφει «ποὺ δὲν τιμωρεῖ, ὄχι βέβαια μὲ ξυλοδαρμό, τὰ παιδιά του, νὰ εἶναι βέβαιος πὼς θὰ τὰ τιμωρήσει ἀργότερα ὁ νόμος τοῦ κράτους». Σήμερα, χρησιμοποιώντας ὡς ἄλλοθι ἐκεῖνο τὸ κλασικὸ «θέλω τὰ παιδιά μου νὰ ἔχουν ὅ,τι δὲν εἶχα ἐγώ»

καὶ ἱκανοποιώντας ὅλες του τὶς ἐπιθυμίες, τὰ κρατᾶμε σὲ μιὰ θερμοκοιτίδα φανταστικοῦ κόσμου καὶ ὅταν θὰ ἔλθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν πραγματικὸ κόσμο, στὸν ὁποῖο ὑπάρχουν περιορισμοί, θὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπροπαρασκευασιὸ καὶ ἀνίκανο νὰ τὸν ἀντιμετωπίσει. Καὶ γνωρίζουμε ὅλοι ποῦ ὁδηγεῖ σήμερα αὐτὴ ἡ ἀνικανότητα.

Παρακάτω ὁ Ἅγιος θίγει **τὸ πολὺ σημαντικό θέμα τῆς ἀγωγῆς τῆς γλώσσας**. «Ρήματα παιδεύοντες τὸ παιδίον φθέγγεσθαι σεμνὰ καὶ εὐσεβῆ», συμβουλεύει τὸν πατέρα νὰ χρησιμοποιεῖ μπροστὰ στὸ παιδί «ρήματα σεμνὰ», νὰ ἀποφεύγει τὰ αἰσχροὰ καὶ πονηρὰ λόγια, διότι ὅπως συμπληρώνει καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος «φθειροῦσι ἡθῆ χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί». Ἐὰν ἀναλογιστοῦμε ὅλοι πόση ζημιὰ κάνει ὁ τρίτος γονεὺς στὸ σπίτι, ἢ τηλεόραση ποῦ βρίθεται αἰσχρολογιῶν! **Ὁ πατέρας, γράφει ὁ σοφὸς πατήρ, πρέπει νὰ διηγείται στὸ παιδί γλυκὰ διηγήματα, νὰ τὸ ξεκουράζει μὲ τὴν παρουσία του «ὥστε νὰ μὴν ἀποκάμνει αὐτῷ τὴν ψυχὴν»**. Σὲ μιὰ πρόσφατη ἔρευνα ποῦ ἔγινε σὲ παιδιὰ ὄλων τῶν σχολικῶν βαθμίδων μὲ θέμα «πῶς θὰ θέλατε τὸν πατέρα σας», ἕνα ἀγόρι Δ' Δημοτικοῦ ἔγραψε: «Ἐγὼ θέλω τὸν πατέρα μου νὰ εἶναι καλός, νὰ μὴν λέει κακὰ λόγια, γιατί ἄλλιῶς θὰ μὲ μάθει καὶ μένα τὰ κακὰ λόγια». Θὰ τελειώσουμε μὲ τὸν Ἅγιο, ἀναγινώσκοντας αὐτὸ ποῦ ἀποτελεῖ, νομίζω, τὸν πολὺτιμον μαργαρίτη τῆς Ὁρθόδοξης παιδαγωγίας: «Πρέπει νὰ διαπαιδαγωγήσουμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ μικρά, οὕτως ὥστε, ὅταν μὲν τὰ ἴδια ἀδικοῦνται νὰ ὑπομένουν μὲ καρτερίαν τὴν ἀδικίαν, ὅταν ὁμως βλέπουν νὰ ἀδικεῖται κάποιος ἄλλος, τότε νὰ σπεύδουν γενναίως εἰς ὑπεράσπιση τοῦ ἀδικουμένου». Πόσο ἐπίκαιρο εἶναι αὐτὸ στὴ σημερινῇ μισανθρωπία καὶ ἀδιαφορία, τὴν περιχαράκωση τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἀπάνθρωπο ἀτομικισμό!

Ἡ περιδιάβαση στὸν ἑλληνορθόδοξο λόγο κατέστησε νομίζω φανερὸ **τὸ χάσμα ποῦ χωρίζει τὴ σημερινὴ «προοδευτικὴ» διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν μας ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ Γένους μας!** Γιὰ περισσότερο ἀπὸ ἕναν αἰῶνα, ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας βρίσκεται στὸ ἔλεος τῶν ἐτεροχρονισμένων σχετικῶν Δυτικῶν συρμῶν ποῦ μᾶς τοὺς ἔφεραν οἱ προτεστάντες μισσιονάριοι ἢ οἱ Ἀγγλίδες γκουβερνάντες ἢ οἱ διαφωτισμένοι «εἰς τὰς Εὐρώπας» ἡμέτεροι κοσμοδιορθωτές! Τελευταία μάλιστα τὸ γενικὸ πρόσταγμα τὸ ἔχουν κάποια ἄσχετα ἄτομα μὲ κάποιο ἀμερικανικὸ Μάστερ (καὶ εἶναι γνωστὸ πῶς ὑπάρχει πάντοτε κάποιο ἀμερικανικὸ πανεπιστήμιον ἀπ' τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ πάρει κανεὶς κάποιο Μάστερ, ὅποιος κι ἂν εἶναι ὁ δείκτης νοημοσύνης του) ποῦ κατακλύζουν

τῆ βιβλιαγορὰ καὶ τὶς σχολὲς γονέων μὲ γραπτὲς ἢ προφορικὲς σαχλο-
λογίαις, ὅπου οἱ κυρὰ-Κατίνες τῆς συνοικίας μαθαίνουν ὅτι πρέπει νὰ
ἀφήνουν τὰ παιδιά τους νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν, γιὰ νὰ μὴν γίνουν κομ-
πλεξικά.

Ἔτσι, οἱ ταλαίπωροι γονεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ ἀρχοντοχω-
ριατισμοῦ, ποῦ εἶναι γενικὰ χαρακτηριστικὸ τοῦ Νεοέλληνα, ταλαιπω-
ροῦνται καὶ ἀπὸ τὴν ἀξιοθρήνητη ἀνωριμότητα ὅλων αὐτῶν τῶν
μαϊστόρων τῆς ἀνοησίας, τοὺς «πεφωτισμένους» ψαλιδόκωλους, γιὰ νὰ
κατασκευάσουν τελικὰ τὶς ἐξαμβλωματικὲς προσωπικότητες, ποῦ θὰ
ἀποτελέσουν τὶς μέλλουσες γενεές!

Ἐπιλογικὸ συμπέρασμα: Ὁ γονέας, ὁ πατέρας νὰ κλείσει τὰ αὐτιά
στὶς σειρῆνες τῆς εἰσαγόμενης προοδομανίας, ὅπου ὅλα ἐπιτρέπονται,
νὰ στραφεῖ στὸ παιδί του ὡς προστάτης, βοηθός, συμπαραστάτης, παι-
δαγωγὸς καὶ παιδαγωγούμενος ταυτόχρονα, πλάθοντας πρῶτα τὸν
ἄνθρωπο καὶ ὕστερα τὸν ἐπιτυχημένο ἐπιστήμονα ἢ ἐπιχειρηματία.

Ἡ λέξη πατρίδα προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξη πατέρα, πατρίδα εἶναι
ἡ γῆ τῶν πατέρων μας, ἄρα, γιὰ νὰ ἔχουμε καλὴ πατρίδα, ὅπως ζητάει
ὁ Μακρυγιάννης, πρέπει νὰ ἔχουμε καλὸ πατέρα, ποῦ σμιλεύει καθη-
μερινὰ τὰ χρυσὰ ἀγάλματα ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός, τὸ χρυσο-
φόρο αὐτὸ κοίτασμα τῆς πατρίδας μας, τὰ παιδιά μας.